

K Ř E S Ť A N S T V Í I I .

The Syllabus of Error

Jan Kratochvíl

Byla a je katolická církev skutečně prototypem „tmářství“, odporu k pokroku a zpátečnictví, jak bylo v průběhu dějin mnohými jejími kritiky řečeno nebo v ní leží něco víc, co pod nánosem jejích všeobecně známých kritických skutků nevidíme? Od křížových výprav, procesu s Galileo Galileim, přes dokumenty jakým byl Syllabus omylu, velmi neochotné a dlouho očekávané vyjádření podpory židovské populaci trpící při holocaustu, až po odsuzování děl světové populární, řekněme až brakové literatury, typu knih Dana Browna. Je pod těmito negativními záležitostmi nějaké hlubší ospravedlnění, kterým by se dalo vše zmíněné vysvětlit? Je tu pravda, kterou nechceme přijmout nebo je skutečně Kristova církev taková, jak se nám na první pohled historicky představuje?

Syllabus omylu podporuje spíše negativní uzavření této otázky. Papež Pius IX. odsuzuje samotné základy na níž stojí současná společnost, ideje a myšlenky, které jsou dnes již zcela neodmyslitelně začleněny do našeho vnímání světa. To, že se jimi ale řídíme však ještě neznamená, že jsou správné a nejen katolická církev dnes staví kritiku společnosti jak po stránce duchovní degradace, tak i, řekněme, materiálnějších nedostatků. Nicméně tím se nám neřeší dilema, zda-li je katolické pojetí správné. Navíc Syllabus omylu před nás nestaví řešení situace, pouze kritizuje vše, co se v rámci civilizačního vývoje na konci devatenáctého století vytvořilo a varuje před rozvojem těchto, jak nových fenoménů, tak i již delší dobu fungujících. Staví do negativního světla nové politicko-ekonomické směry, snažící se vyřešit složitou sociální situaci doby, vědecký pokrok, osamostatnění filosofie z dlouhého přináležení teologii, stejně tak neopomene zmínit protestantské denominace jako nositele špatnosti, kritizuje nejen postavení společnosti a světské moci vůči církvi jako celku, ale i základnější prvky jakými je rodina, respektive její nové nazírání a osobní individualita. V závěru pak Pius IX. „volá do zbraně“ proti „tajným organizacím“, konkrétně dokonce mluví o zednářských lóžích, na jejichž bedrech vidí hlavní vinu.

Je s podivem, že se neodvolává proti konkrétním představitelům světské moci, ale vidí vinu právě v této ezoterické rovině. Hovoří totiž o státech nepodporujících katolické vyznání a lidech nositelích proticírkevních myšlenek jako o svedených právě oněmi zmíněnými utajenými organizacemi. Proč takové paranoidní obvinění? Nebylo snad politicky vhodné ukázat na konkrétního „viníka“, proto se obrátil Pius tímto směrem? Rozhodně je to pravděpodobné.

Ted' bych se rád obrátil do opačného úhlu pohledu, je pravdou, že většina bodů Piova seznamu je z hlediska vývoje zcela nelogická, ovšem na druhou stranu se zde vyskytuje i značné množství prvků, které svým poselstvím skutečně upírají církvi její práva a dispozice a to dosti radikálním a nekompromisním způsobem. Jedná se o myšlenky dalece přesahující oprávněný požadavek odluky církve od státu a umírněné sekularizace, až do míry totální kontroly vlády země nad církví. Není se vůbec čemu divit, že se podobné názory vyskytnou na seznamu tohoto typu. Rodící se „moderní doba“ totiž logicky jako všechno nové, chce dosáhnout úplného potlačení starých pořádků, bez ohledu na jejich hodnotu a pokud by se dalo něco považovat za nositele tradicionalismu pak je to rozhodně katolická církev. Ale jsou všechny tradice s ní spojené špatné? Nepřežívá v ní náhodou něco, co by současná doba potřebovala? Nebo už je církev natolik ponořena v paranoidním strachu o sebe sama, že není s to společnosti jakoukoli skutečnou pomoc nabídnout? Světská společnost a církev stáli celé dějiny po boku, jinak to ani nešlo, takže pokud je něco špatného ve společnosti, patrně to bude i v církvi, což je myslím dost jasně vidět, reálná pomoc ze strany jedné k druhé by tedy byla dosti nepravděpodobná. Tím se ale dostáváme k otázce ubírání se dnešního západního světa a odpustili jsme 19. století, které nás zajímá.

Církev rozhodně měla právo odsoudit radikalismy, které proti ní byly stavěny, nově se tvořící individualistická společnost měla více než oprávněný nárok kritizovat církev. Na které straně je pravda, právo a která z cest sebou přináší budoucnost, které se nemusíme bát, to je dotaz jednoduše z dnešní perspektivy nezodpověditelný.